

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, כ"ב אייר התשפ"ו

חולין ט' – כישורים של תלמיד חכם, בדיקה אחרי השחיטה, וסכנתא חמירא מאיסורא

שאלות:

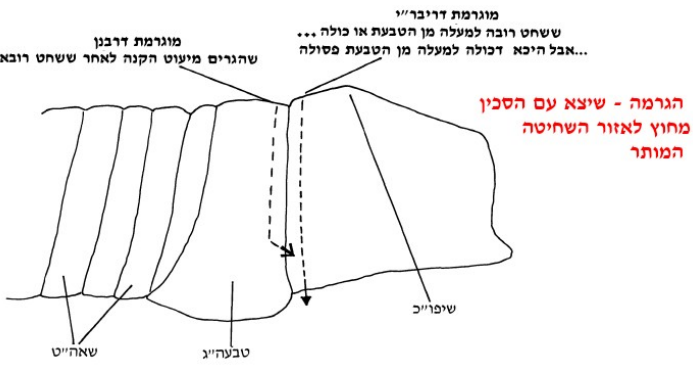
1. רמי עבר בחינה מעשית אצל השוחט יפת, האם צריך גם בחינה תיאורטית?

לימודים הכרחיים לתלמיד חכם

הגמרא ממשיכה במימרות של **רב יהודה** בשם **רב** שאמר שתלמיד חכם צריך לאמן את ידיו בשלושה דברים: כתיבה (כדי שידע לחתום את שמו אם ישב בדין או לעדות), שחיטה ומילה. **רב חנניה בר שלמיא** הוסיף בשם **רב** שצריך ללמוד גם את הקשר של התפילין (האות 'דלת' בתפילין של ראש), ברכת חתנים וקשירת ציצית. **רב יהודה** לא מנה את הדברים הנוספים האלו כי הוא סבר שכולם יודעים אותם ממילא.

בנוסף, **רב יהודה אמר** בשם **שמואל** שכל שוחט (טבח) שלא יודע את הלכות השחיטה שנאמרו למשה בסיני (שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה – שיצא מחוץ לאזור השחיטה המותר, ועיקור – לפי בה"ג שנעקרו הסימנים לפני השחיטה, התנתקו מהחיבור לראש כמו בציור) – אסור לאכול מהשחיטה שלו כשהוא שוחט ללא השגחה.

הגמרא שואלת למה צריך לומר את הדין הזה, הרי אלו הלכות שמופיעות במשנה בהמשך המסכת? הגמרא מתרצת שמדובר אפילו במקרה שראינו אותו שוחט פעמיים או שלוש בצורה טובה. עדיין אי אפשר לסמוך עליו, כי כל עוד הוא לא למד את ההלכות בצורה מסודרת, יש חשש שבפעם הבאה הוא ישהה או ידרוס את הסכין ולא ידע בכלל שקלקל את השחיטה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א.
2. ללוי נכנס משהו לעין בדיוק כשהוא שחט את העוף האם העובדה שהוא עצר לרגע פוסלת את העוף?

בדיקת הסימנים אחרי השחיטה וחזקת הבהמה

רב יהודה אמר בשם שמואל שעל השוחט לבדוק את הסימנים (הקנה והוושט) מיד אחרי השחיטה לוודא שרובם נחתכו. רב יוסף ניסה להביא ראיה ממה שרבי שמעון אמר במשנה לגבי שיעור זמן השהייה שפוסל את השחיטה: "אם שהה כדי ביקור". רב יוסף חשב שהכוונה היא לזמן שלוקח לבדוק את הסימנים.

אביי דחה את הראיה הזאת והביא את דברי רבי יוחנן, שהכוונה היא לזמן של "ביקור חכם" הזמן שלוקח ללכת ולהראות את הסכין לחכם העיר. הגמרא מקשה שאם ככה השיעור לא יהיה קבוע כי הוא תלוי במרחק של החכם מהשוחט, ולכן המסקנה היא שהכוונה לזמן שלוקח ל"טבח חכם" (שוחט שהוא בעצמו הכי חכם ומפלא בעיר) לבדוק את הסכין שלו.

הגמרא שואלת מה הדין במקרה שהשוחט לא בדק את הסימנים ולא ניתן יותר לבדוק אותם:

- ר' אליעזר בן אנטיגנוס (בשם ר' אלעזר בריה דר' ינאי) אמר שהיא נחשבת טרפה. המשמעות היא שהיא אסורה באכילה, אבל לא מטמאה במשא כנבילה.
- בבבביתא כתוב שהיא נחשבת נבלה ומטמאה במשא.

הגמרא מסבירה שהמחלוקת קשורה לדין של רב הונא, שאמר שבהמה בחייה נמצאת ב"חזקת איסור" (בגלל איסור אבר מן החי) עד שנדע שהיא נשחטה כראוי. אחר כך, ברגע שהיא נשחטה, היא עוברת ל"חזקת היתר" עד שנדע שהיא נטרפה. ולכן כשלא בדקו את הסימנים הבהמה נשארת ב'חזקת איסור', השאלה היא באיזה איסור. לפי הדעה שהיא נבלה, לא הוכח שהיא נשחטה, ולכן היא נחשבת כמו שמתה בלי שחיטה. אבל לפי הדעה שהיא טרפה, אמנם אנחנו אוסרים אותה באכילה בגלל "חזקת האיסור", אבל כיוון שלבהמה בחייה מעולם לא הייתה "חזקת טומאה", אנחנו לא מטמאים אותה מספק.

3. נחום מצא חור קטן בתפוח, מותר לו לאכול אותו?

סכנתא חמירא מאיסורא

ראינו את דברי רב הונא שברגע שבהמה נשחטה, היא עומדת ב"חזקת היתר" עד שיודע לנו בוודאות שהיא נטרפה. הגמרא שואלת למה צריך לומר 'חזקת היתר', למה שלא נאמר פשוט שהבהמה מותרת באכילה? הגמרא מתרצת שהמשמעות של הדין הזה היא, שאפילו אם נולד ספק בכשרות אחרי השחיטה, אנחנו סומכים על החזקה שהבהמה כשרה.

והגמרא מביאה דוגמא, שרבי אבא שאל את רב הונא: מה הדין אם זאב בא ולקח את בני המעיים של הבהמה (אחרי השחיטה), והחזיר אותם כשהם נקובים? האם אנחנו חוששים שמא

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

הם היו נקובים עוד קודם לכן במקום שבו הזאב ניקב אותם עכשיו, והבהמה כבר קודם היתה טריפה? **רב הונא** ענה לו שלא חוששים, כי אנחנו מעמידים את הבהמה על 'חזקת ההיתר' שלה, ותולים שהזאב הוא זה שניקב אותם עכשיו.

רבי אבא הקשה על **רב הונא** מבריייתא שאומרת: שאדם שראה ציפור מנקרת בתאנה, או עכבר מנקר באבטיח – חוששים שמא הם ניקרו בדיוק במקום שבו היה נקב של נחש (שיש לו ארס), ולכן התאנה והאבטיח אסורים. רואים שכן חוששים לספק "שמא במקום נקב נקב!" **רב הונא** ענה שיש הבדל: ספק סכנה של ארס נחש חמורה יותר מספק איסור.

- **רבא** שאל למה יש הבדל ולא מחמירים גם בספק איסור. **ואביי** ניסה להוכיח ל**רבא** שיש הבדל מהדין של ספק טומאה ברשות הרבים, שהוא טהור, אבל ספק מים מגולים (חשש שנחש הטיל בהם ארס) – אסור בגלל הסכנה.

- אבל **רבא** דחה את ההוכחה כי דיני טומאה הם חריג, ויש גזירת הכתוב שהדינים שלהם נלמדים מהפסוקים של סוטה: וכמו שסוטה נאסרת רק כשהספק קרה ברשות היחיד (מקום שבו הסוטה הסתתרה), ככה גם ספק טומאה אסור רק ברשות היחיד. אבל בספק סכנה לא הולכים לפי הכללים האלו.

- **רב שימי** הקשה מדוגמה נוספת בעניין טומאה: אם חולדה מחזיקה שרץ מת שמטמא, בפה שלה ועוברת מעל כיכרות של תרומה, ויש ספק אם השרץ נגע בכיכרות או לא נחשב טהור, אבל בספק סכנה של מים מגולים אסורים.

הגמרא דוחה את הקושיא הזו בצורה דומה, שגם כאן זה דין מיוחד בטומאה שנלמד מסוטה, שכמו שסוטה היא אדם שאפשר לשאול אותו אם הוא נטמא, ככה גם מה שנטמא בספק ברשות היחיד, הוא רק דבר שיש בו דעת להישאל אבל לא ככרות.

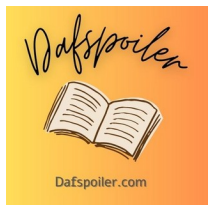
- **רב אשי** מוכיח בסוף שסכנתא חמורה מאיסור, מהדין של צלוחית מי חטאת:

- אדם שהניח צלוחית מי חטאת מכוסה וחזר ומצא אותה פתוחה (מגולה). הדין הוא שהמים טהורים אם זה מקום שאין חשש שבעלי חיים יכולים לשתות ולפלוט חזרה את המים, כי אז המים לא נחשבים מים חיים, אלא כאלה שנשאבו קודם.

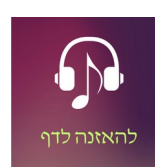
- **רבי יהושע בן לוי** שאל – למה לא חוששים שאדם טמא גילה את הצלוחית וטימא אותה במגע, כמו שחוששים במקרה ההפוך (שהשארנו פתוח ומצאנו מכוסה)? **ריב"ל** השיב שבדרך כלל שרצים רגילים רק לגלות כלים, וגם בני אדם (טהורים או טמאים) רגילים לגלות כלים. ולכן יש הרב של מקרים שבהם המים נשארים טהורים (או שבעל חיים שלא מקיא חזרה את המים גילה אותם שזה רוב השרצים, או שאדם טהור גילה אותם), והולכים אחרי הרב וקובעים שהמים טהורים ולא טמאים. בעוד שבמקרה ההפוך יש שוויון בין בני אדם טמאים וטהורים.

אבל בדיני סכנה (כמו מים שעמדו מגולים ויש חשש שנחש שטה מהם), לא הולכים אחרי הרוב. ולמרות שרוב הסיכויים שאדם טהור גילה את המים או ששתה מהם בעל חיים בלי ארס, חכמים אסרו את המים בגלל המיעוט שיש בו סכנת מוות. מכאן שסכנה חמורה מאיסור.

- הוכחה נוספת: בצלוחית של מי חטאת, החשש לטומאה או לפסול מתעורר רק אם מצאנו שינוי (היה פתוח ונהיה סגור, או להפך). אבל אם אדם הניח צלוחית פתוחה וחזר ומצא אותה פתוחה כמו שהייתה – אין שום חשש והמים כשרים. אבל במים מגולים לעניין סכנה: שברגע שהמים עמדו פתוחים לזמן שבו נחש יכול

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
לשתות מהם, הם אסורים מיד, אפילו אם מצאנו אותם בדיוק כמו שהנחנו אותם. מכאן
שסכנה חמורה מאיסור.